

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 63g/2024

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 2 alineatele (3) și (4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova

(amnistierea inculpaților în lipsa acordului scris)

CHIȘINĂU

20 iunie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dorin Casapu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 19 martie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 20 iunie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 2 alineatele (3) și (4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova (în continuare Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021), ridicată de dna avocat Angela Procopciuc, în interesele dlui Vitalie Cotulevici, în dosarul nr. 1a-208/2023, pendinte la Curtea de Apel Bălți.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dnele Ala Rotaru, Angela Revenco și dl Dumitru Pușca, judecători de la Curtea de Apel Bălți, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Circumstanțele litigiului principal, așa cum au fost formulate de autoarea excepției, pot fi rezumate după cum urmează.

4. Prin sentința din 25 ianuarie 2023 a Judecătoriei Bălți, sediul central, dl Vitalie Cotulevici a fost găsit vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 287 alin. (2) lit. b) (*huliganismul*) din Codul penal, fiindu-i aplicată pedeapsa închisorii pe un termen de 3 ani și fiind suspendată condiționat executarea pedepsei pe o perioadă de probațiune de 3 ani.

5. Sentința primei instanțe a fost contestată cu apel în fața Curții de Apel de către dl Vitalie Cotulevici și de către avocații acestuia.

6. În cadrul examinării cauzei, dna avocat Angela Procopciuc a ridicat, în interesele dlui Cotulevici, excepția de neconstituționalitate a articolului 2 alineatele (3) și (4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova.

7. Printr-o încheiere din 15 februarie 2024, Curtea de Apel Bălți a dispus trimiterea sesizării la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 16 Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

[...]”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”

9. Prevederile relevante ale Legii nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova sunt următoarele:

Articolul 2

„[...]”

„(3) **Încetarea procesului penal conform alin.(1) și (2) are loc cu acordul scris al persoanei bănuite, învinuite sau inculpate.**

(4) În privința persoanei care refuză încetarea procesului penal, conform alin.(1)–(3) din prezentul articol, instanța de judecată, la pronunțarea sentinței, **poate** hotărî încetarea

procesului penal dacă, în urma cercetării judecătorești, vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată, inculpatul întrunește criteriile stabilite la art.1 și nu cade sub incidența art.6.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autoarei excepției de neconstituționalitate

10. Autoarea sesizării menționează că prevederile articolului 2 alineatul (3) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 nu sunt clare, nu corespund cerințelor de calitate a legii penale și lasă loc pentru diferite interpretări. Instanțele de judecată aplică amnistia doar în cazul în care inculpații depun cereri în scris prin care își manifestă acordul la aplicarea amnistiei și încetarea procesului penal, iar în lipsa unei astfel de cereri, instanțele de judecată nu aplică amnistia. Condiția manifestării acordului la aplicarea amnistiei și încetarea procesului penal le impune inculpaților să-și recunoască vina, fapt care contravine prezumției nevinovăției.

11. Autoarea sesizării consideră că prin această normă se instituie un tratament diferențiat în privința inculpaților care-și dau acordul la aplicarea amnistiei și a inculpaților care nu-și manifestă acest acord.

12. De asemenea, autoarea sesizării afirmă că prevederile contestate instituie un tratament diferențiat între persoanele condamnate care execută pedeapsa penală cu închisoarea și persoanele condamnate care nu au început executarea pedepsei.

13. În privința articolului 2 alin. (4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021, autoarea sesizării susține că cuvântul „poate” din conținutul acestei norme acordă instanțelor de judecată o marjă discreționară prea largă la aplicarea amnistiei, fiind afectată imparțialitatea judecătorilor, și implicit, dreptul la un proces echitabil.

14. În opinia autoarei sesizării, prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 4, 7, 8, 16, 20, 21, 22, 23 alin. (2), 26, 48, 54 și 116 din Constituție și articolului 6 § 2 din Convenție.

B. Aprecierea Curții

15. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

16. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ține de competența Curții Constituționale.

17. Curtea observă că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unei părți în proces. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

18. Deși încheierea judecătorească prin care s-a acceptat ridicarea excepției de neconstituționalitate are ca obiect articolul 2 alineatele (3) și (4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021, în argumentele formulate în

excepție autoarea se referă la textul „cu acordul scris al persoanei [...] inculpate” din articolul 2 alineatul (3) și la cuvântul „poate” din articolul 2 alin. (4). Prin urmare, Curtea va reține ca obiect al excepției aceste texte de lege.

19. Curtea reține că cuvântul „poate” din articolul 2 alineatul (4) din Lege a făcut obiectul examinării Curții Constituționale, însă prin prisma altor critici de neconstituționalitate (a se vedea DCC nr. 95 din 12 iulie 2022). Totuși, de principiu, această situație nu poate să constituie un impediment pentru a solicita controlul de constituționalitate al unor prevederi din perspectiva altor critici de neconstituționalitate. În astfel de cazuri, Curtea trebuie să verifice dacă sesizarea conține argumente noi sau dacă există circumstanțe de ordin general care să justifice o altă soluție privind admisibilitatea (a se vedea DCC nr. 16 din 15 februarie 2022, § 24).

20. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală privind huliganismul. Cauza se află pe rolul Curții de Apel Bălți. Curtea admite că prevederile contestate ar putea fi aplicate în cauza în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

21. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autor. Astfel, Curtea va examina dacă problemele de drept ridicate de autoarea sesizării fac incidente dispozițiile constituționale invocate.

22. Autoarea excepției a susținut că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 4 (*drepturile și libertățile omului*), 7 (*Constituția, Lege Supremă*), 8 (*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*), 16 (*egalitatea*), 20 (*accesul liber la justiție*), 21 (*prezumția nevinovăției*), 22 (*neretroactivitatea legii*), 23 alin. (2) (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 26 (*dreptul la apărare*), 48 (*familia*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) și 116 (*statutul judecătorilor*) din Constituție.

23. Cu privire la articolele 1 alin. (3), 4, 7, 8, 16, 23 și 54 din Constituție, Curtea reamintește că acestea nu pot fi invocate de sine stătător. Pentru a fi incidente, autorul trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței, Curtea poate aplica prevederile acestor articole (a se vedea DCC nr. 90 din 25 iulie 2023, § 19).

24. Cu privire la incidența articolelor 20 și 22 din Constituție, în jurisprudența sa Curtea a reținut că procedurile referitoare la condițiile aplicării amnistiei nu intră în domeniul de aplicare al acestor articole, de vreme ce această procedură nu implică o „acuză în materie penală” (DCC nr. 14 din 7 februarie 2023, § 25; DCC nr. 146 din 31 octombrie 2023, § 39-42).

25. Cu privire la incidența articolului 21 din Constituție, corespondent al articolului 6 § 2 din Convenție, Curtea subliniază că acest principiu presupune că orice persoană acuzată de comiterea unui delict este prezumată nevinovată până atunci când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale (a se vedea DCC nr. 50 din 19 aprilie 2022, § 28).

26. Curtea observă că nimic din prevederile contestate nu sugerează faptul că manifestarea acordului privind încetarea procesului penal pe baza amnistiei ar echivala cu recunoașterea sau impunerea la recunoașterea vinovăției și că această recunoaștere ar constitui o condiție obligatorie pentru aplicarea amnistiei (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bérés și alții v. Ungaria*, 17 ianuarie 2017, § 32; *Felix Guțu v. Republica Moldova*, 20 octombrie 2020, §§ 60-61). Totodată, Curtea are în vedere că amnistia este actul care are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei, fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei (art. 107 alin. (1) din Codul penal). Amnistia poate avea loc doar atunci când sunt întrunite toate condițiile pentru aplicarea acesteia.

27. Cu referire la criticile autoarei care pretinde că condiția potrivit căreia încetarea procesului penal pe baza amnistiei are loc cu acordul scris al persoanei bănuite, învinuite sau inculpate, Curtea reține că încetarea procesului penal pe baza amnistiei nu are efecte asupra măsurilor de siguranță, asupra drepturilor persoanei vătămate și nu conduce la reabilitarea persoanei. Prin urmare, este justificată soluția legislatorului de a condiționa această măsură de exprimarea voinței persoanei (a se vedea articolele 275 pct. 4) și 285 alineatele (2) și (7), 332 alin. (5) din Codul de procedură penală). Astfel, Curtea nu constată existența unei ingerințe în dreptul garantat de articolul 21 din Constituție în acest caz.

28. Referitor la incidența articolelor 26 și 48 din Constituție, Curtea reține că autoarea excepției nu a argumentat caracterul contradictoriu al dispozițiilor contestate cu aceste prevederi constituționale, iar simpla trimitere la aceste prevederi constituționale nu poate fi considerată o critică de neconstituționalitate. Dacă ar proceda la examinarea fondului sesizărilor formulate de o asemenea manieră, Curtea Constituțională s-ar substitui autorilor la invocarea argumentelor de neconstituționalitate și ar efectua un control din oficiu (a se vedea DCC nr. 116 din 8 septembrie 2022, § 24, DCC nr. 14 din 7 februarie 2023, § 23).

29. Cu privire la incidența articolului 116 din Constituție, care garantează, *inter alia*, independența și imparțialitatea judecătorilor, Curtea nu poate identifica în ce măsură prevederile contestate din articolul 2 alin. (4) din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 afectează imparțialitatea judecătorilor atunci când reglementează condițiile de aplicare a amnistiei în privința inculpaților care nu și-au manifestat acordul la încetarea procesului penal. În acest sens, în privința acestei persoane instanța de judecată, la pronunțarea sentinței, hotărăște încetarea procesului penal dacă, în urma cercetării judecătorești, (i) vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii a fost confirmată și (ii) inculpatul întrunește criteriile necesare pentru aplicarea amnistiei. Așadar, în prezenta cauză, Curtea nu constată existența unei ingerințe în principiul independenței și imparțialității judecătorilor, garantat de articolului 116 din Constituție.

30. Curtea mai observă că sub aparența unor critici referitoare la imprevizibilitatea prevederilor contestate autoarea sesizării nu ridică o problemă de constituționalitate, ci își exprimă dezacordul cu modul în care prevederile contestate sunt interpretate și aplicate în practica instanțelor de judecată. Curtea reiterează că aspectele legate de interpretarea și de aplicarea legii nu țin de competența Curții Constituționale. Această competență le

revine, prin definiție, instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 129 din 10 octombrie 2023, § 27; DCC nr. 176 din 12 decembrie 2023, § 24).

31. Pentru că nu s-a demonstrat incidența unui drept fundamental, Curtea constată că nici articolele 1 alin. (3), 4, 7, 8, 16, 23 și 54 din Constituție nu sunt incidente.

32. Prin urmare, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „cu acordul scris al persoanei [...] inculpate” din articolul 2 alineatul (3) și a cuvântului „poate” din textul alineatului (4) din același articol din Legea nr. 243 din 24 decembrie 2021 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, ridicată de dna avocat Angela Procopciuc, în interesele dlui Vitalie Cotulevici, în dosarul nr. 1a-208/2023, pendinte la Curtea de Apel Bălți.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

*Chișinău, 20 iunie 2024
DCC nr. 73
Dosarul nr. 63g/2024*